

## ABONAMENTELE

Pentru Sibiu:

1 lună 85 cr., 1/4 an 2 fl. 50 cr., 1/2 an 5 fl., 1 an 10 fl.

Pentru ducerea la casă cu 15 cr. pe lună mai mult.

Pentru monarhie:

1 lună 1 fl. 20 cr., 1/4 an 3 fl. 50 cr., 1/2 an 7 fl., 1 an 14 fl.

Pentru România și străinătate:

1/4 an 10 franci, 1/2 an 20 franci, 1 an 40 franci.

Abonamente se fac numai plătindu-se înainte.

## TRIBUNA

Apare în fiecare zi de lucru

## INSERTIUNILE

Un șir garmond prima-dată 7 cr., a doua-ora 6 cr. a treia-ora 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Redacția și administrația: Strada Poplăcii Nr. 15.

Telefon Nr. 14.

Se prenumeră și la poste și la librării.

Epistole nefrancate se refuză. — Manuscripte nu se înapoiază. Numeri singuratici a 5 cr. se vând la „Institutul Tipografic” și la „Prăvălia industriilor române din Sibiu” (Strada Cisnădiei Nr. 27).

## Desvélirea tradării naționale.

Scrisoare deschisă dlui Eugeniu Brote.

Domnule Brote!

În urma desfășurării clare și pentru mine înfrântă de precizie a noului d-tale program „național”, în conferințele noastre ale celor patru: Eugen Brote, Septimiu Albini, Liviu Albini și eu, convocată de d-ta la locuința d-tale în zilele de 11/23 și 13/25 l. c. ți-am anunțat, că după ce ne-ai desvélit „confidențial” „direcțiunea nouă” în „situațiunea schimbă”, și pe care, *tarî în încrederea unei întregi generațiuni de bărbați inteligenți și integri de acasă, d-ta ai vrea s-o inaugura de aci înainte*, — eu sînt nevoit a considera relațiunile politice între noi doi sfîrșite.

\*

Care va să zică, ceea-ce bănuim eu de mult e astăzi absolut cert: e faptul irecusabil și desvélitor în echivoca d-tale interpretățiune până la 11/23 l. c.; e faptul azi absolut pozitiv, că d-ta, *sigur de încrederea noastră*, ai abusat în mod nedemn și de încrederea, ce-o avem în onestitatea d-tale politică și de buna noastră credință a celor-ce ne știam și ne știm profund convinși, intransigenți și sincer însuflețiți de principiul autonomiei al programului nostru național.

Simulând în chip incalificabil, că și d-ta ai fi intransigent în acest princip al programului nostru național, care și așa nu e, decât minimul drepturilor naționale, pe care le revendicăm; că și d-ta ai fi inclinat, ca să ducem lupta cu mijloace din ce în ce mai sistematice, — ai pornit deodată o campanie desperată în contra colegilor nostri din comitetul național, *pe motivul mare și sdorbitor de puternic, că acești amici ai nostri, „influențați de guvernul conservator, ar fi pe punctul de a jertfi programul național, pentru-ca pe ruinele sale să încheie pace cu Maghiarii și să încezeze lupta”!*

În acest scop aparent ai pus la cale lupta în contra proprietății — „Tribunei”, căutând s'o smulgi din mâinile unor amici

bănuți, că ar întinde mîna către Unguri și ar vrea să tirghească asupra principiului autonomiei, ear' noi toți, autonomiști intransigenți și entusiști, parte te aplaudăm, parte nu ne împotrivim, pentru-că aveam încredere în spusele d-tale.

Toată campania nu avea, decât o temă, un singur motiv recunoscut de d-ta și anume: ca să fie împedecată marea crimă, ce era să se sîvîrșească: „tradarea”, trecerea organelor naționale în „stăpînirea personală și exclusivă” (!!) a dlui Dr. Rațiu, care, „în comun acord cu domnul Coroianu și încă cu 2—3 membri ai comitetului, caută azi mai mult, ca ori-și-cînd, ca să facă o pace în paguba programului național”, ear' noi tot continuînd a crede în sinceritatea intențiunilor d-tale, parte te sprigim, parte nu-ți cream dificultăți.

Între acești din urmă eram eu.

Da, eram foarte măhnit și nedumerit de demersul politic al amicilor nostri pe la Bánffy și Erdélyi și de îmbulzeala dlui Pázmándy, — nu eram însă mai puțin nedumerit și de strînsele d-tale „legături cu liberalii”, precum, cu oarecare eufemism, botezaseși d-ta însuși raportul de vasalitate politică, pe care l-ai contractat, — fără să-ți dai seamă, de ceea-ce faci!

\*

Mai ales dela conferința noastră, a mai multora, la Academie, prin Septembrie, unde discutam pasul amicilor nostri la guvernul unguresc.

În aceea conferință prinsesem o frasă, nu-i vorba, scăpată, dar' destul de concludentă, ca să mă facă să-mi dau seamă din ce în ce mai temeinic, că cel-ce scăpase, într'un „lapsus diplomaticus”, aceea frasă, căuta, în fond, să pună mîna, *el singur pe întreaga situație politică dela noi*, pentru-ca „să o conducă” (!) — fără discuțiune, fără ascultare de opinii contrare, ci exclusiv cu „dela Brote putere”.

Aveam însă o singură speranță, că d-ta ești un om politicește onest și că, la urma urmelor, mai sînt și eu aici.

Acesta-mi era punctul de vedere, cînd îmi veniserăți, d-ta și frații Albini, cu misterioasa idee a „sindicatului”, pe care îmi rezerv a o pune cu altă ocaziune în lumina ei adevărată.

\*

În curînd, cade guvernul conservator și vin liberalii, cu dl Dimitrie Sturdza în fruntea guvernului.

Avusem și eu câteva zile o impresie mai optimistă. Deodată începură să încolescă bănueli în sufletul meu, cari, din nenorocire, creșteau și se întăreau pe fiecare zi: cetisem discursul dela Iași.

D-ta și Albini știți, că eu dintru început nu atribuisem o importanță politică deosebită, decât unei singure fraze din acel discurs: „Monarchia austro-ungară, astfel cum e constituită, este o necesitate pentru România”, etc.

Această frasă mî pusesese pe gânduri, pentru-că „mi-se părea evident, că nu putea fi introdusă în discurs, decât de cineva, care are un puternic interes, ca statul, din care facem parte și care este terenul fîrtînt al luptelor noastre, să rămîna astfel, cum e constituit”!

Îmi aduc perfect de bine aminte, cum d-ta care erai „convins”, că discursul nu (?) e o batere în retragere, căutai să mă convingi, că cetiseși discursul cu „multă atențiune” (!) și „ți-se părea, că frasa cu pricină nu sună așa, ci altfel, „ți-se părea” că sună: „astfel cum sînt constituite popoarele” !!!

Cît voiu trăi n'am să uit această „părere”.

\*

Într-o zi vine dl S. Albini la mine și-mi spune, că d-ta convocaseși o conferință a amicilor nostri la Brașov.

Dl Albini avea două hîrtii, dl trimiseseseși cu ele la mine să le cetesc și să le iscalec, căci d-ta erigiseși, de altcund în contra temperamentului d-tale dela o vreme, „cu dela marel patriot român putere”, un nou principiu de tactică politică: te fereai de între-

bări și discuțiuni ca de foc, făceai lucrurile singur singurel, Albini săracul le copia, le iscalea și-mi-le aducea și mie iscalite gata: — „ca să-mi dau părerea”!

Una era scrisoarea de bineventare publicată deja. Am iscalit-o.

Mai era însă o hîrtie cu niște paragrafi misterioși și cu o formulă de jurămint: era un plan de organizațiune nouă în „situațiunea schimbă”, în realitate era un plan de conspirație în propriul sens al cuvîntului, dar' fără idei revoluționare.\*

În virtutea paragrafilor acestei „nove organizații” întreg poporul de acasă este împărțit în 12 districte, în fiecare un șef; după paragraf poporul e legat cu jurămint de oarbă ascultare către șeful nevîzut al cauzei naționale” (!!).

În afară de ascultare oarbă încolo nimic, nici o vorbă despre scop, nimic.

Te știam eu și te știu toți amicii nostri, că ești antirevoluționar; eram fîrte nedumerit, că ce o să fie conspirația asta pacinică, fără scop mărturisit și care avea să fie discutată într-o conferință, la care se așteptau vre-o 50—60 de delegați!

Dl Albini rîdea naiv, spunîndu-mi, că „se miră și el de d-ta, că umbli cu conspirații”.

Interpelat odată de mine, că ce vom face cînd d-ta ai fi stăpîn pe „Institutul Tipografic” și „noua organizațiune” gata, îmi vorbeai multe și nu-mi spuneai nimic pozitiv; eu îți propuneam câteva acțiuni politice pozitive și d-ta îmi spuneai, că „îi acestea se pot face”, că d-ta „în principiu” ai fi învoit, că „vom vedea”, etc.

La 11 Decembrie a. c. plecăm, pe o negură de rău augur, la Sinaia, ca să ne consultăm cu amicii cauzei naționale în contra „trădătorilor” de Rațiu, Coroianu, etc.

\* Acum înțelegem și noi de ce dl Russu-Siriu, întrebînd de dl Rațiu, ce au hotărît la Brașov, a răspuns: Nu pot spune, noi am jurat că nu vom spune, dar' vei căpăta în scris. Red. „Trib.”.

La Sinaia sosiră vr'o 7—8 amici; am stat o zi și jumătate, fără să se pună o singură chestiune serioasă la ordinea zilei; amicii povestiau fel și fel de grozăvii despre „trădătorii din comitet”. Deodată te vîd, că deschizi ușa unei camere de-alături și, întors spre noi, strigi: „Rog, Munții-Apuseni să poftescă în launtru!” — erau doi preoți și un tîner.

Într'un tîrziu Munții-Apuseni sînt dimiși și chemi: „Hunedoara!” — erau doi amici, întră și ei la catadixea.

Pînd în ziua de azi nu știu, ce rost avea acea caraghioasă convorbire tînuică și ocultă.

Despre acțiuni politice nimic, absolut nimic; vorbiam eu singur într'un rînd, căutînd să conving pe amici despre necesitatea unei a doua manifestațiuni de nemulțumire a Românilor în Viena, în formă de o deputațiune monștră, etc.

\*

Până aci apăruse celebrul „Milleniu” cu „îndulcirea” Maghiarilor din partea dlui Slavici. Era, se vede, cel dintău ballon d'essai. Decă, d-ta îl aprobai și nu-l aprobai, deși îmi spuneai, că-l cetiseși înainte de a se publica, dar' „așa e Slavici”, „ce să-i faci” !!!

Discursul dela Iași, cu monarhia „astfel cum e constituită”, stăruința d-tale (?) de a pune mîna pe situația întreagă din Transilvania, milleniul dascălului d-tale în politică, conspirația cu jurămint de oarbă ascultare, dar' fără scop mărturisit, — erau indicii destul de concludente pentru mine, dar' d-ta nu cutezași încă a te pronunța, făceai pe „diplomatul”.

Ce era să fac? Să mă despart de d-ta pe simple bănueli? Pe combinații, fără să-ți știu a d-tale hotărîre?

Mi-am zis: Nu! Trebuie s'o isprăvim odată cu acest nenorocit sistem al simplor bănueli și combinații fără convingeri!

Trebuie să se sfîrșească odată cu această scărboasă și infamă școală de a

## FOIȚA „TRIBUNEI”

## Epigramă.

(Unui „prea modest”).

Modestia o propui  
Tuturor, și te supui  
Cu drag ei, căci știut este:  
Cunoștiințe ai: modeste!

## Trecut — prezent.

Un nespus farmec au în viitor  
Sfășietoarele dureri trecute,  
Îndată-ce a vremii deasă ceață  
Încet și lin se las' asupra lor!...

Cînd însă bucurii, ce am avut  
De neguros-î vîl acoperite-s,  
Nemângăiați și jalnici le deplângem,  
Căci pentru noi de veci au dispărut!...

1896.

Ioan Scurtu.

## Revistele noastre literare.

— Reflexiuni. \*) —

De sigur, mulți dintre cetitori își vor fi pus întrebarea, pentru-ce noi cele 3 milioane de Români din Austro-Ungaria, nu putem avea o foaie literară de dai Doamne? O astfel de foaie, pe care să o așteptăm cu neastîmpăr și să-ți fie drag s'o cetesti?

\*) Deși nu sîntem de acord perfect, publicăm aceste reflexiuni, cari ne vin dela un cunosător al literaturii noastre beletristice. Red.

Și cînd am zis „foaie literară” am înțeles o bună foaie beletristică cu ilustrațiuni, pentru toți membrii unei familii, în care fiecare să poată ceti și fiecare să aibă ce să cetească.

Și întrebarea aceasta se va fi repețit cu atît mai des, cu cît fiecare om cu puțină pricepere, va fi ajuns la convingerea, că cu „foițele” celor mai multe ziare de ale noastre nu mai e de trăit. Redactorii ziarelor noastre politice se pare că nu pun pond, decât pe aceea-ce se publică „de-asupra liniei”, lăsînd cele „de sub” cu totul în voia întîmplării. Urmează de aci apoi, că nu odată întîlnești prin astfel de „foițe” lucrări cu totul sarbe și fără nici un rost, pe cari, numai așa poți să-ți explici, că au ajuns să vadă lumina, fiindcă redactorul n'a avut cu ce umplea locul.

Las, că în sfîrșit, un ziar politic nu e propriu pentru aceea, ca să facă multă literatură, dar' cu toate acestea, am fi așteptat, ca pe aceste vremuri, cînd singura foaie de soul acesta dincoace de Carpați e „Familia”, și rubricile acesteia să i-se dea puțină atențiune, pentru-ca sufețele noastre agitate de frământările politice să aibă cu ce se liniști.

Durere fîsă, că mai totdeauna de câte ori iai în mîna vre-o foaie politică, și-ți arunci ochii asupra „foiței”, întîlnești vecinul cuvînt: traduceri.

Și aceea e adevărat, că o bună traducere e mai recomandabilă, ca o proastă lucrare originală, dar' pînă cînd să fie tot așa?

Traducerile îți prezintă mai adese chipuri și scene străine, îți povestesc întîmplări din viața altor popoare, și nu trebuie să se

uite, că istoria noastră națională, poporul nostru, în datinile și viața sa, are atîta originalitate și-ți ofer atîtea momente vrednice de a fi povestite într-o limbă frumoasă.

Și rîsul acesta sî se rimite odată. Tînerul adăpat cu străine învățături cetind străine lucruri, vîzînd trecînd pe dinaintea sufletului sau personajii cu străine obiceiuri, diferite de ale neamului seu, — încetul cu încetul începe a prinde dragoste față de ele și pe nesimțite a-și le însuși.

De aci urmează apoi, că mulți capătă dragoste și plăcere să cetească în străine limbi și în acelea își comunică sentimentele lor. Și eu nu cred, că poate zice cineva, că stări de acest fel sînt recomandabile!

E de datorința presei, ca să ne mîntue de aceste neajunsuri. La celelalte neamuri, copilul ajuns se poată ceti bine i-se și pune în mîni o foaie redigată după priceperea sa, care îi deșteaptă intelectul și gustul de cetit, ajutîndu-l să-și înmulțească cunoștiințele. Și apoi înainte, tot dreptat cu vîrsta și priceperea sa, are la dispoziție felurite ziare bine întocmite.

La noi e mare sărăcia în privința aceasta. Necum copii, dar' nici cei mari n'au ce să cetească. La noi intelectual dela sate, care n'are prindere să-și poarte o foaie de zi, n'are cu ce-și trece lungile seri de iarnă, ori ploioasele zile de toamnă și primăvară. Pentru un astfel de om, dornic de a ști ceva și de a-și însuși frumsețele limbii sale, n'ai un ziar potrivit. La noi foile beletristice de abia apar și se și duc, cît îți și uiți, că au existat vre-odată.

Și oare din ce pricină? — Pentru-că cele mai multe nu tîin seamă de lipsele și

gustul cetitorilor, și pentru-că își ticluiesc și ele puținele coloane cu traduceri fără sfîrșit. Și de le mai pun păcatele, sî mai apară și ilustrate, să te ferească Dumnezeu de așa ilustrații: mîngituri poete!

Să nu ne mirăm dară din cale afară, dacă de multe-ori și pe masa familiilor noastre frunzește totăltăți câte o revistă străină, mai de multe-ori una germană.

S'ar putea aduce pilde concrete, spre a dovedi slabul gust al redactorilor foilor noastre despre porecle beletristice, dar' de morți sî nu se vorbească rău.

Și, Doamne, mult bine poate face un ziar! Nimic nu e mai acomodat pentru popularizarea științelor, ca și ziaristica beletristică. Și cînd mai punem, că o mare majoritate din cetitorii aștorfel de foi, o formează femeile și fetele, și cînd ne mai gîndim, că la noi o fată după-ce termină puținele școale și are chip de a-și mai reînprospăta în minte cele auzite la școală, atunci tot mai multă însemnătate câștigă în ochii nostri ziaristica beletristică. Aci sub forma plăcută, în poezie, în proză, în ghicitori și în fel și fel de chipuri, putem deștepta la viață mintea cetitorilor enfundați în grilele vieții. Bărbatul ocupat zilnic cu oficial sev, simte o viuă bucurie, cînd ajuns în cercul familiei sale își aruncă ochii, și numai pe un scurt minut, în o astfel de foaie și întîlnește acolo bucăți literare bune și afia ilustrații frumoase, cari îi reprezintă persoane sau scene din istoria politică ori culturală a neamului seu. Și la rîndul lor și soția și copiii din casă, vor aștepta cu neastîmpăr „gazeta”, în care fiecare își găsește bucata favorită. Unul o povestire frumoasă, altul o poezie bine scrisă, în sfîrșit al

treilea niște glume, niște știri scurte ori fel și fel de șarade și enigme.

Și mie îmi place să cred, că atunci, cînd o revistă va întruni calitățile acestea, cînd ea va și te se prezente fiecărui cetitor din familie, va și întîmpina aprobarea tuturor și va fi și primită și găzduită cu dragoste în fiecare casă.

Întrunit-au oare revistele noastre apărute pînă acum, măcar și în parte condițiunile acestea?

Răspundem: nu! și nu ne temem, că vom fi desmînțiți!

Într'un timp „Familia”, mai apoi „Albina Carpaților” erau foile, ce se apropiu de recerînțele acestea; cea dintău, avînd colaboratori pe cei mai buni scriitori, a doua, prezentându-se într-o formă interesantă și bine lagrită.

E regretabil însă, că cea din urmă a înecat cu moartea susținătorilor ei, ear' cea dintău a decăzut cu totul. Azi zadarnic cauți în „Familia” ceva de cetit, total e repetit sau contrabandat din foile de dincolo. Ori-ce carte literară apare, „Familia” împrumută din ea „drept specimen” câteva foi, ori capitule întregi. Poeziile, ce publică, sînt scrise poate de începători, foarte „bisate”; „cuge-tările” și „saloanele” le afia ușor în „Universul de mîne”, ear' ilustrațiile? parcă se rușinează și ele, de câte-ori se prezintă publicului în aceeași formă veche și tocită...

Astfel, departe de a afla în ea ceea-ce cauți, sau ai dori să întîlnești, te umpli de scărba și năcăz, neputîndu-ți explica, cum se poate întîmpla așa ceva, acum, cînd sîntem destul de înaintați pe scara culturii?!

lua o atitudine adversă față de cineva, fără ca să ai mărturisirea sa proprie, fără ca să ai destule elemente serioase de judecată, pentru ca să-ți poți forma o convingere fermă, că într-adevăr face sau se pretează a face o politică contrară principiilor noastre fundamentale în luptă, ce o purtăm.

Am așteptat. —

Aurel C. Popovici.

#### Milleniul și partidele maghiare.

Un binevoitor al foii noastre ne scrie din Budapesta, cu datul 9 Martie, următoarele: „Pe aici se aude, că partidele opoziționale maghiare și guvernul au făcut compromis cu următoarele condiții:

Partidele opoziționale vor curma atacurile violente și vor da curs grabnic pertractărilor bugetului și în decursul sărbătorilor millenare — întru cât vor permite relațiile lor cu alegătorii — se vor purta charmant față de guvern, ear' guvernul de altă parte cu ocaziunea alegerilor viitoare nu va face greutăți candidaților partidelor maghiare opoziționale, ci își va îndrepta toată puterea în contra candidaților naționalităților, despre cari se ține ca sigur, că vor intra în parlament.

Faptul, că desbaterile asupra bugetului portofoliului de comerț, — cari promiseau să fie și mai vehemente decât cele premergătoare — și cele referitoare la indemnii s'au curmat pe neașteptate, precum și perspectiva culiselor desvîlțate de dl Popovici ne îndreptătesc a crede acestor oameni. Ziarele de aici — natural — nu amintesc nimic.

Avis citicii Brote & Comp.

**Încă una din Austria.** Guvernul din Viena a dat ordin autorităților provinciale din Silesia, ca pe viitor toate hârtiile ce emană de la ele să fie conținute nu numai în limba neamțască, ci în toate trei limbile vorbite în țară: germană, cehică și poloneză.

#### Prigonirea numelui de „Român”.

Ca se vadă guvernamentalii nostri (născuți — morți) cum se înșeală în nădejdiile lor, dacă au avut nădejdi pentru noi toți, și nu numai pentru ei, le punem în vedere următoarele.

„Unirea” din Blaj scrie în numărul seu din urmă:

Nu se suferă nici numele de „Român”. Atragem atențiunea cetitorilor nostri la corespondența, ce o publicăm în numărul de astăzi cu privire la inscripțiunea de pe școlile gr-cat. din Hodac și Huduc.

Din această corespondență se vede, că organele politice merg cu intoleranță șovinistă până la extrem. Inscripțiunea „școala română greco-catolică” este un ghimpe în ochii lor, pentru că în aceea figurează și cuvântul „Român”.

Cine „și-ar fi putut închipui, că în o țară, în care Românii aușii vor s'era la doilea milleniu, ei vor ajunge la acea soartă tristă, încât nici numele lor să nu se mai poată scrie pe o școală susținută din sudoarea lor proprie?

Nu ne putem închipui alt motiv pentru ștergerea numelui de „Român” de pe școlile numite, de cât ura nedumerită, care pe cum

„Când eram copil” — scrie Negruzzi — „găsim adesea pe masa tatălui meu toaia lui George Asachi „Icoana lumii”, pe care o cettiam și o admiram. Mulți ani mai târziu însuși am regăsit pe aceeași masă aceeași foaie, condusă de același bărbat, admirarea mea s'a schimbat într-o mare decepție, și am gândit, că Asachi, care îmbătrânise, ar fi făcut mai bine, să se oprească mai curând și să degenereze în neîncrederea de a urma opera sa. Atunci mi-am mai zis, că dacă vre-odată m'aș găsi eu în poziția lui Asachi, de sigur m'aș opri până n'ar fi prea târziu!”

Și Negruzzi s'a oprit, după ce ne-a lăsat buciți pline de frumșeță, — de ce n'ar face și dl Vulcan așa?..

Dar' în sfârșit, nici să nu ne mirăm chiar prea tare, că publicul nostru cetitor, tinerimea, nu încurajază destul ziaristica beletristică a noastră, de aci de dincoace de Carpați, cu redactorii și colaboratorii ei, recrutați numai ai dintre noi.

Explicarea e ușoară!

Tinerii nostri, învață prin școli buciți alese de ale scriitorilor români de renume. Ei se deprind în admirațiunea stilului cergător și dulce al fraților nostri de dincolo, și acum când cetind revistele noastre, limba li-se împedecă în frase groase ori în cuvinte puțin poetice, nu-i mirare, că se decepționează deja de la primul număr și perd orice plăcere de a mai ceti.

(Va urma.)

ar vrea, se facă, se dispară ori-ce suflare românească și să se contopească în elementul maghiar, așa ar vrea, ca nici numele de „Român” să nu se mai vadă și să nu se mai audă niciări pe pământul patriei noastre iubite.

Ori cât ne-am bate capul, alt motiv noi nu putem desoperi. Căci inscripțiunea din chestiune nu conține nimic în contra statului. Cine adecă ar putea zice, că școlile din chestiune nu sunt românești? Ele sunt susținute de fiii poporului român, sunt cercetate de școlari români, și se propun într'însele toate obiectele de învățământ în limba română. Aceasta se face în sensul tuturor legilor școlare. Fiindcă așadar inscripțiunea „școala română gr-cat.” denotă o stare adevărată conformă legilor existente, nimeni nu poate zice, că aceea este contrară statului, căci ceea-ce este conform legilor statului, nu poate fi contrar statului.

În Ungaria există o lege de naționalități, prin care se recunoaște și existența și egala îndreptățire a naționalităților, cari constituiesc statul. Am voi acum să știm, ce s'a ales din legea aceasta, când nici existența noastră de Români nu ne-o mai putem afirma prin o simplă inscripțiune pe o școală românească? Am vrea să știm, ce s'a ales de repetițiile asigurări ale domnilor miniștri, că ei nu voesc să asuprească naționalitățile, ci să le susțină în drepturile garantate prin legi? Dacă nici numele de Român nu ni-se mai suferă, atunci ce drepturi ni-se mai lasă? Am vrea să știm, că domnul Slavici pe ce basă afirmă în „Tribuna și Tribuniștii”, că „guvernanții nostri sunt gata, să facă și oarecare concesii”, când nici numele de Român nu se mai condece?

Necum să ni-se concedă ceva, ci din contră, pe cum aflăm, se lucră sistematic, ca numele de Român să se șteargă. Astfel inspectorul școlar din Aiud a denegat subscrierea diplomelor de calificățiune ale tinerilor, cari au făcut examen la preparandia din Blaj, numai din motivul, că în diplome preparandia era numită „institut preparandial român gr-cat.”, și tot din acest motiv nu s'au scris din partea inspectorului nici certificatele date de la asilul de copii din Blaj. Acestea sunt concesiiunile cele mai proaspete, și ne temem, că vor urma și altele.

Eată și corespondența, la care se face provocare în articolul „Unirii”:

De lângă Reghin, în 1 Martie 1896.

Onorabilă Redacțiune!

Școlile românești din Hodac și Huduc poartă pe frontispiciul lor nevinovată inscripțiune „Școala română gr-cat.”.

Deși această inscripțiune pe școlile numite stă de mai mulți ani, totuși nici unui patriot nu i-a venit în minte, până acum de curând, că și aceea inscripțiune ar conținea ceva contrar statului.

Acum însă „patrioții” nu o mai pot suferi. În Hodac a venit ordin dela pretură la antistia comunală, ca îndată să șteargă inscripțiunea de pe școală. La aceasta însă nu s'a învoit, ci din contră au protestat pretorul Alexandru Tărnăvean și senatul școlar parochial, și astfel în contra lor s'a făcut arătare până sus la ministrul de culte și instrucțiune publică, care, pe cum aflăm, vrea să silească pe bunul nostru Mitropolit, să șteargă inscripțiunea de pe școala din Hodac.

În Huduc „patrioții” au fost și mai cutezători. După ce preotul nu a voit, să asculte de ordinul preturii, s'a apucat notarul comunal de lucru. A luat tabla de pe școală, pe care se afla inscripțiunea amintită, și a băgat-o în școală. Poporul însă nu s'a spărit de această dispozițiune volnică, ci a luat inscripțiunea din școală și a așezat-o earăși pe frontispiciul ei, unde stă și astăzi. Lucrul și aci a ajuns până la ministrul, și acum suntem curioși, cum se va deslega chestiunea aceasta, și cum se va mântui statul de pericol, cu care-l amenință o inscripțiune românească nevinovată.

Delasate.

Unde-i „nexusul causal” dlor guvernamentali?

#### O voce maghiară.

Cât de intimă și extinsă a fost prietenia acunsă a guvernamentalilor nostri cu Maghiarii se poate vedea și din cazul următor. *Ürmösy Lajos*, un recunoscut șovinist, scrie primarticol în „*Erdélyi Hiradó*” din Cluj, în care astfel apără pe Slavici:

„În broșura sa mai nouă, ce a edat-o în contra lui *Rădu*, el o spune pe față că *Valachi* din Ungaria poate fi îndestulată cu soartea, dacă se va revizui legea electorală, ca *Valachi* să iie parte în parlament în proporțiune cu numărul lor (?). Despre autonomia Ardealului și alte nebunii de acestea nici că mai aminteste.

„Firește ultraiștii valahi îi strigă în „Tribuna” caventul de trădător, pentru că Slavici a părăsit programul național dela

1881. Pe când Slavici nu-i trădător, dar' vede primejdia orientală, care pentru România va fi lăvitură de moarte, dacă puternicul stat maghiar nu o apără (!!! Red. „Trib.”) De aceea vrea el împăcare între Maghiari și valachi.

Nu aceia-s trădători, cari se mișcă între marginile posibilului, ci aceia-s mișei, cari vor să elupte ce nu se poate, și prin asta vreau să aducă la ruină patria comună...”

Adecă programul național vrea ruinarea patriei? Adecă în programul nostru numai punctul despre lege electorală e posibil?

Mișei sunt cei-ce susțin așa ceva, ear' nu cei-ce luptă pentru realizarea programului nostru.

Da, le returnăm vorba, ei sunt mișei!!

#### Echou.

Bia, 8 Martie n. 1896.

„Vigilandum semper, multae insidiae sunt bonis”.

Condeul meu e cu mult mai debil decât se poată transcrie fidel bucuria, ce ni-a cuprins pe toți la cetirea celor cuprinse sub rubrica „Mai nou” din nr. 43 al prețuitei „Tribune”.

Considerând spiritul general, de care e predominată, în zilele acestea momentuoase, obște românească, cea cu suflet bun, se putea oare să nu ne miște și înveselească înțoarcerea unui atare fiu al națiunii noastre?

Prin manopere meschine a fost sedus el de aceia — durere! — din ai nostri, „*quorum mens est oppressa praemo, lingua obstricta mercede*”, dar' eată fiul cel bun se înțoarce cu urgie dela cei-ce cu atăta răutate voiau să compromită marea și sfânta noastră cauză națională!

Mai mult!

El, dis gustat de fătărnicia și metehnelelor, ne promite a-i da de gol, ca să-i cunoaștem cu toții, și să știm cu ce mijloace voiau ei a ne desbina în mod perfid, tocmai când mai multă lipsă avem de unire și tărie în lupta grea ce o purtăm, ca în mod demn să ne manifestăm în fața țerii și a lumii, drept un popor conștuit de misiunea sa civilizatorică în Orientul expus.

„*Difficile est tacere, cum doleas*”!

Aceasta este, ce ne face mai mult să ne bucurăm, și să-i felicităm cu toată căldura inimilor noastre pe bravul și înflăcăratul naționalist Aurel C. Popovici.

Demn este el de acest tribut al nostru, căci „și-a iubit nația mai mult, decât pe amicii sei personali!”

Să trăească deci Aurel C. Popovici!.. *Vivat sequentes!*

Când astfel salutăm pe neprihănitul Român, dela îmbinarea Tărnavelor, din apropierea memorabilului loc „Câmpul libertății”, cu sufletul îndurerat ne înțoarcem către alt loc. Este locul, de care e legat numele aceleia, care odinioară atăta ne însuflețea, pe care cu atăta drag îl cântam mic și mare, și la care cugetându-ne azi, mintea ne stă în loc, căci nu ne putem da seamă, de ce s'a petrecut.

Lucaci, Lucaci, Părintele nostru Lucaci, eată exemplul, urmează-l!!!

Poporul așteaptă cuvântul tău, acel popor, care, cântându-te cu drag, se însuflețea dela tine! Eși din tăcere și pune capăt durerii lui crude, de a te vedea — *quod erat incredibile* — depărtat de el.

Ar fi prea deprimat de o atare părăsire.

Te conjurăm pe tot ce avem mai scump întrerupe tăcerea care ne torturează!...

Nația e recunoscătoare și-ți va ierta și ție, căci multe, poate prea multe iartă ea și dușmanilor sei.

Acestea reflexiuni și simțăminte mi-le-a inspirat mie bunul popor, în mijlocul căruia trăiesc, și a cărui soartă trebuie să-l preocupe pe fiecare Român cu inimă curată și cu credință într'un viitor mai bun al nostru!

Aceleași le pun și pe hârtie în firma speranță, că on. Red. nu-mi va denega ospitalitatea, căci sunt un echou al mulțirii și ca atari au loc într'un organ acreditat al conducătorilor nostri autorizați.

Cu prelegerea publică consimțim și dorință avem să ne rămână fără efecte!

Dintr'altele, noi concurem după puteri la clădirea edificiului mare și solid național, înfăințând bibliotecă populară ș. a.

Rușine intriganților!

Cei întorși și subscriitorii „Manifestului” să trăească la mulți ani, ca se conducă cu tărie și onestitate naia românismului mai ales în aceste zile de grea încercare!...

Eremitul.

#### Pentru guvernamentalii minoror gentium.

Primim următoarea

#### Declarațiune.

Brad, în 7 Martie 1896.

La recercarea dlui I. German constatăm, că fasiunile măiestrilor: Feier, Costea, Drimbărean, Stanciu etc., sunt reproduse fidel în numărul 29 al „Tribunei”, întocmai precum ni-s'au spus nouă din partea susnumiților. Atăta ca răspuns la „Declarațiunea” din nrul 9 al „Revistei Orăștiei” unde 6 măiestri (din 14) vreau să succedă adevărul, ceea-ce e rușine. Aceste vă rugăm a le publica în „Tribuna”.

Ioan Drimbărean,  
martor și fasionant.

Feier Aron,  
martor.

Ilie Zenna,  
martor.

#### Din parlamentul maghiar.

Sedința din 9 l. c.

La ordinea zilei este continuarea discuțiunii asupra bugetului ministerului de justiție.

Zsivák premite observarea, că din incidentul milleniului crearea codului civil ar fi fost rezolvarea celei mai ideale probleme și totodată cel mai frumos dar pentru națiune. Dorește, ca comisiunea exmisă pentru elaborarea acestui codice să relateze din când în când casei despre activitatea sa. Cere, ca ministrul să înainteze încă în decursul sesiunii acesteia un proiect referitor la schimbarea legii din 1885. Având încredere în minister votează bugetul.

Issekutz reproabă dezvoltarea greoaie a justiției maghiare, ceea-ce nu este a se ascrie decât împregiurării, că legilor maghiare le servesc tuturor drept basă codice străine. Cere revizuirea legii de comasațiune, care are foarte multe defecte. (Ministrul Erdélyi: Recunoaște că este foarte rea această lege!) Arată apoi prin exemple anomalile ce isvoresc din lipsa unui drept privat codificat. Critică aspru instituțiunea jazuilor.

Ministrul de justiție Erdélyi arată, că în anii din urmă justiția s'a îmbunătățit în felul acela, că acum nu mai reclamă multe reforme. Cu toate aceste înse pune în prospect mai multe lucrări, precum organizațiunea curților cu jurați, reforma instituțiunii advocațiale, regularea procedurii la procese de diferite caractere. Promite deputatului Issekutz, că va dispune o cercetare severă în contra presidentului curții cu jurați Leo Zsitvay, care a fost acusat în diferite rânduri pentru procedura sa volnică la pertractarea diferitelor procese.

Recomanda spre primire proiectul de budget.

#### Slovacii acuatori.

Am reprodus în doi numeri precedenți, primul din articoli apăruiți în „Nár. Noviny”, cari aveau să servească drept prolog pentru procesul de presă, de care pomenește depeșă publicată în nrul nostru de ieri. Corespondentul nostru budapestan ne promisese în depeșă, că ne va trimite raport detaliat despre pertractare, care a ținut până după miezul nopții și a fost foarte interesantă din mai multe puncte de vedere.

Primul și cel mai însemnat moment al pertractării a fost împregiurarea, că procuratura încuviințase încă înainte de pertractare, cererea înaintată în scris de către apărătorul Dr. Stefanovici, ca acusatul să poată dovedi prin martori, că faptele înșirate în articolul incriminat „*Banditism politic*”, sunt adevărate. Astfel se explică prezența celor șapte advocați slovaci, ca martori, la pertractarea dela 9 Martie. Pe cât ne aducem aminte, acesta este primul și unicul cas peste tot în procesele de presă ale naționalităților, că procurorul admite dovedirea, prin acusatul însuși și prin martori, a faptelor sau afirmațiunilor expuse în articolul care face obiectul acusei.

Precedentul într'u câtva prielnic viitorilor acușări pentru delict de presă înaintea juraților ar fi deci creat chiar de către însuși procurorul suprem din Budapesta, și n'avem decât să ne provocăm la acest precedent în viitoarele noastre procese de presă, când vom fi trași înaintea juraților din Cluj pentru fapte și convingeri adevărate. Oare îndrăsnim-vor subalternii din provincie ai șefului lor din centru a nu urma exemplul acestuia, sau le va da acest sfat chiar șeful însuși, pretextând alte împregiurări în Ardeal? În ori-ce cas nu vom uita a ne sluji de precedentul suspomenit.

Credem, că celelalte puncte interesante și momente frumoase ale procesu-

lui le va scoate la iveală și ne va descrie corespondentul nostru în scrisoarea pe care o așteptăm cu posta de azi după amiază.

Din cauza aceasta ni-se pare bine să reproducem unele părți și din cei trei articoli ce au mai apărut în „Nár. Noviny”, ca prolog la proces.

Primul dintre acești articoli se începe cu frasa:

„Eată-vă așadar” aproape cincizeci de capete de acușățiune! Răspundeți-ne la ele! Spuneți măcar despre unul singur, că nu e întemeiat, că e aruncat *mala fide*. Răspundeți!”

Și continuă ceva mai jos:

„Noi nici pedepsă pentru atâtea păcate din trecut nu cerem; singurul lucru ce cerem este: destul, destul! Potirul e plin, amarul trece peste marginea lui! Destule chinuri au fost, destule fapte tiranice. Nu prezentăm înaintea justiției cauză personală, ci cauza poporului întreg, cauza generațiunilor de față și viitoare! Nu pângăriți într'un singur popor întreagă omenirea!...

„Și ce ne-au dat în schimbul celor înșirate în articolul nostru precedent?”

După unele pasaje despre stările publice, autorul zice:

„Tot, toate și ori-și-ce fantasia omului poate zămisi în resortul fărădelegilor administrative; la noi se poate găsi în realitate”...

Al doilea articol se începe astfel:

„N'avem în toată țeara for, înaintea căruia am pute să ne așternem dorințele, nedreptățile și dovezile pentru aceea sumedenie de fapte nedrepte, nelegale ce s'au săvârșesc contra noastră...”

„Parlamentul pentru noi este corp mort...”

„Orașele sunt otrăvite prin funcționari pripășiți și alți venetici...”

„Satul e mut și nu se mișcă întocmai ca o câmpie pacinică ori vre-o dumbravă liniștită...”

„Ne rămâne deci un singur for... banca acuașilor și măsura avocatului-apărător, 12 cetățeni ca juri și un sinedron de 3 ai justiției de presă...”

„Despre fapte diverse, cum e spre p. vre-un omor de toate zilele, vre-o spargere a casei *Wertheim*, ziaarele budapestane scriu la raporturi de mai multe coloane, dar' despre procesul, în care e vorba de interesele unui popor întreg, de interesul țerii întregi, relatează cât se poate de scurt, în câteva șire și încă în mod grozav de tendențios...”

Din articolul al treilea extragem numai pasagiul penultim:

„La noi nu mai există luptă politică, culturală, să zicem națională, la noi bătălia înegală între existențe politice și private. *Ein Schlachten ist es, keine Schlacht zu nennen*, putem zice cu Schiller. Dacă în politică morală închide jumătatea ochiului în fața vătămării mai mare ori mai mici săvârșită de cel mai puternic asupra celui mai slab, ear' machiavelismul cere scuse pentru sine până la oare-care măsură: bătălia existențelor private, împedecarea de a-ți agonisi pâinea, stăvirea de a-ți găsi traiu în slujbe publice, ba chiar de a fi primar la sat, ori numai jurat, din considerațiuni politice, — toate acestea nu se mai țin de lupta politică, ci trebuie clasate sub titlurile diferiților §§-i ai codicului penal.”

Pe cât am putut ghici din dările de seamă publicate în foile maghiare despre procesul Slovacilor, acestia s'au purtat vitejește și victoria morală li-a recunoscut-o toți cei de față.

#### CORRESPONDENȚA

„TRIBUNEI”.

Brad, la 7 Martie 1896.

„Și a aflat sacul petecul”. Conveniculiștii nostri din Zaránd, Dr. I. Rădu și consotii, prinși cu ocaua mică „și-au aflat un „Strohmann” în persoana unui Toma Oțel, fost mai nainte ziler în Alba-Iulia, eară acum zidar în Brad, care abia își știe scrie numele, subserie însă tot ce i-se dă înainte. Acest Toma, carele nu e în stare a scrie o propozițiune corect, în nrul 9 al „Revistei Orăștiei” aruncă cele mai ticăloase invective asupra dlui I. German, carele a demascat pe zăpăciții merși la Brașov.

E datoria noastră a celor neinteresati a face lumină în unele chestiuni publice și a arăta adevărul.

1. Nu banca „Crișana” a arătat-o la tribunal, ci alegerea de secretar, ilegală cu plenipotențe false.

Încât despre socoteli greșite la bancă, a spus în plenul adunării, fără a i-se contrazice. Și apoi nu dînsul a lucrat din răspuneri la înființarea acelei bănci?

2. Nu e adevărat că a învîțat planul sistemisării unui post de direcționează la școala din Brad în 1894; deoarece-ce Bradul

Renta rom. per 1875 5<sup>1</sup>/<sub>2</sub> %  
Renta română amort. 5<sup>1</sup>/<sub>2</sub> %  
Renta (Schuldverschreib.)  
Oblig. de stat C. F. R. 6<sup>1</sup>/<sub>2</sub> %  
Renta rom. (Rur. conv.)  
Împrumutul muni.  
Scrișuri func.  
Scrișuri func.  
Ideea un...

